

УДК 793.33 «19/20»

DOI 10.32461/2226-3209.2.2026.362437

Цитування:

Павлюк Т. С. Розвиток побутового бального танцю в Україні, кінець ХХ - початку ХХІ століття. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2026. № 2. С. 373–378.

Павлюк Тетяна Сергіївна,
доктор мистецтвознавства, професор,
професор кафедри мистецтв
ПВНЗ «Київський університет культури».
<https://orcid.org/0000-0002-3940-9159>
24caratsofart@gmail.com

Pavliuk T. (2026). Development of Social Ballroom Dancing in Ukraine, Late 20th–Early 21st Century. *National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald: Science journal*, 2, 373–378 [in Ukrainian].

РОЗВИТОК ПОБУТОВОГО БАЛЬНОГО ТАНЦЮ В УКРАЇНІ, КІНЕЦЬ ХХ - ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

Мета роботи – розглянути тенденції та особливості розвитку побутового бального танцю в Україні, кінця ХХ - початку ХХІ століття. **Методологія дослідження.** Для досягнення мети використані методи: проблемно-хронологічний – для дослідження розвитку побутового бального танцю в сучасній Україні; статистичний – дослідження діяльності численних історичних клубів бального танцю та організації проведення балів в сучасній Україні; соціологічний – для аналізування ролі і функції побутового бального танцю в українському суспільстві; систематизації – усвідомлення поєднання подій виникнення мережі клубів історичних танців та культурних подій; синтезу – для аналізування взаємозв'язків побутового бального танцю з іншими складовими бальної хореографії та формами мистецтва; включеного спостереження – для перегляду окремих теле-проектів, балів, соціальних танцювальних вечорів і попереднього їх осмислення. **Наукова новизна:** вперше здійснено мистецтвознавчий аналіз розвитку побутового бального танцю в сучасній Україні, проаналізовано специфіку існування бальної хореографії на побутовому рівні через призму діяльності клубів історичних танців. **Висновки:** для подальшого розвитку бальної хореографії в Україні потрібне надання рівномірної уваги всім напрямкам цього мистецтва: *сценічна хореографія, конкурсний бальний танець та побутовий напрямок*, а саме - організація благодійних, корпоративних, шкільних, реконструкторських балів, вечірок, поширення бальної хореографії через медійні ресурси. Означені шляхи, на нашу думку, сприятимуть еволюції вітчизняної і світової бальної хореографії як складової системи культури та засобу всебічного гармонійного розвитку особистості.

Ключові слова: бальна хореографія, побутовий бальний танець, салонний танець.

Pavliuk Tetiana, Doctor of Arts (Habilitation), Full Professor, Full Professor at the Department of Arts, Private Higher Educational Institution "Kyiv University of Culture"

Development of Social Ballroom Dancing in Ukraine, Late 20th–Early 21st Century

Purpose. This article examines the trends and characteristics in the development of social ballroom dancing in Ukraine from the late 20th to the early 21st century. **Research methodology.** The study employs the following methods: chronological analysis, to trace the development of social ballroom dancing in contemporary Ukraine; statistical analysis, to examine the activities of historical ballroom dance clubs and the organisation of balls in present-day Ukraine; sociological analysis, to assess the role and function of social ballroom dancing in Ukrainian society; systematisation, to identify connections between the emergence of historical dance club networks and related cultural events; synthesis, to explore the interrelationships between social ballroom dancing, competitive ballroom dance, and other choreographic and artistic forms; and participant observation, to document and analyse selected television programs, balls, and social dance events. **Scientific novelty.** This study presents the first art-historical analysis of social ballroom dance in contemporary Ukraine, examining the social dimensions of ballroom choreography through the lens of historical dance clubs. **Conclusions.** To ensure the sustainable development of ballroom choreography in Ukraine, equal support should be directed to all its branches: stage choreography, competitive ballroom dance, and the social dance sector. This includes organising charity, corporate, educational, and historical re-enactment balls, as well as promoting ballroom dance through media platforms. These measures will foster the evolution of both national and international ballroom choreography as an integral component of the cultural ecosystem and a vehicle for holistic personal development.

Keywords: ballroom choreography, social ballroom dance, salon dance.

Актуальність теми дослідження. Актуальним для вітчизняної науки залишається вивчення бальної хореографії у культурно-дозвілловому аспекті, цільової аудиторії любителів бального танцю, взаємодії танцівників-аматорів і професіоналів у регіональному та світовому масштабах. Означені перспективи, на нашу думку, сприятимуть еволюції вітчизняної і світової бальної хореографії як суттєвої складової художньої культури. Багато ентузіастів-любителів і професіоналів відроджують українську бальну культуру у вигляді шкільних і віденських балів, а також реконструкцій історичного бального танцю. Розширення медійної присутності й прикладного застосування бальної хореографії призводить до перетворення бальних танців на важливий соціокультурний феномен мистецького характеру.

Впродовж тривалого часу багато фахівців (М.В. Богданова, О.М. Вакулєнко, Н.О. Горбатова, С.О. Єфанова, О.В. Касьянова, О.Є. Касьянов, А.І. Крись, О.В. Просьолков, Д.І. Шариков, Л.В. Шестопал, К.В. Юдова-Романова та ін.) розглядали вищезазначене питання досить побіжно. Тому, актуальність даного дослідження зумовлена необхідністю аналізування тенденцій та особливостей розвитку побутового бального танцю в Україні, кінця ХХ - початку ХХІ століття.

Аналіз досліджень і публікацій. Медіа-популяризація бальної хореографії спричинила й іншу новітню тенденцію української культури. Мова йде про *реконструкції історичних бальних танців і відродження бальної практики* в Україні. Її ентузіасти намагаються, насамперед, повернутися до витоків української аристократичної культури, адже бали були невід'ємною частиною життя української шляхти в дореволюційний період. Інтерес до балів породив хвилю культурологічних досліджень з цієї проблематики. Серед вітчизняних учених специфіку бальної культури в Україні досліджували К.В. Юдова-Романова, Ю. В. Раденко, Г. В. Утешева. Так, наприклад: у статті «Диференціація тематичних балів» [11], авторка К.В. Юдова-Романова досліджує бали як форму культурного дозвілля і пропонує їх класифікацію (диференціацію) за різними ознаками; Г. В. Утешева, у статті «Емансипація» бально-маскарадної культури Катеринослава на зламі ХІХ-ХХ століть» [8], аналізує процеси трансформації дозвілля та соціального життя в Катеринославі (місто Дніпро); у спільній науковій публікації -

«Локації проведення балів» [12], авторки Юдова-Романова К.В. та Раденко Ю.В. проаналізували типи локацій для проведення балів, а також довели, що саме локація визначає соціальну відкритість або закритість події і є фундаментальним чинником балу як культурного феномена, оскільки вибір та оформлення простору є стратегічним завданням режисера, що визначає не лише технічні параметри, а й ідейно-мистецьку спрямованість заходу.

Мета дослідження – розглянути тенденції та особливості розвитку побутового бального танцю в Україні, кінця ХХ - початку ХХІ століття.

Виклад основного матеріалу. Важливою причиною актуалізації бального життя є орієнтація української культурної та бізнес-еліти на загальносвітову благодійницьку практику. Адже танцювальні зібрання виконують не лише естетичні, комунікативні та розважальні функції, а є дієвим методом збору коштів на потреби нужденних. З цих міркувань в Україні поширюється формат Віденського балу, що є занесеним ЮНЕСКО до списку шедеврів нематеріальної культурної спадщини людства як, перш за все, добродійний захід. На думку Г. Чапкіса, на підвищення інтересу до бальної культури вплинула популярність телепроекту «Танці з зірками». Одними з перших були Віденські бали, організовані протягом 2003–2006 рр. Зокрема, Віденський бал 2006 р. відбувся за сприяння посольства Австрії в Україні у приміщенні Національної опери в Києві [10, с. 166].

Віденський благодійний бал у колонній залі КМДА, який проводять за підтримки Віденського бального комітету, мерій Відня та Києва, вже кілька років поспіль збирає кошти на реабілітацію дітей з інвалідністю, а також на інші добродійні проекти (наприклад, на 2020 р. було заплановано збір коштів на відновлення українських історичних святинь, проте організація цього заходу наштовхнулася на об'єктивні труднощі через пандемію) [6, с. 457].

Віденський бал у Києві є засобом пропаганди національних цінностей і культури. Лейтмотивом проведення заходу є минуле, сьогодення та майбутнє України. Сюди запрошують іноземних гостей, лідерів суспільної думки, талановиту молодь, яка є уособленням майбутнього країни, її сучасного європейського вибору. Щороку бальний комітет обирає тематику заходу, аби підкреслити нагальні соціальні проблеми

українського суспільства: розвиток спорту в країні, євроінтеграція, 100-річчя української соборності та ін.

Українські національні мотиви присутніх в усіх деталях: оформленні залу декораціями з народними орнаментами та 3-D інсталяціями в етностилі, хореографічних постановках на музику українських композиторів, концертно-музичній програмі, де звучать твори не лише всесвітньо відомих авторів (Йоганна Штрауса, Вольфганга Моцарта, Франца Легара), а й вітчизняних музикантів Костянтина Данькевича, Володимира Івасюка, Миколи Лисенка тощо. Живе виконання музики забезпечує симфонічний оркестр «Київ-Класик» під керівництвом народного артиста України Германа Макаренка. Гості мають можливість не тільки помилуватися концертними номерами, а й взяти участь у танцювальних майстер-класах, покружляти на відкритому танцполі та замовити індивідуальні заняття з бальних танців у студії. На київських благодійних балах присутній широкий репертуарний діапазон: тут виконують класичний вальс, полонез і польку, крім того румбу, бачату, пасодобль та інші бальні танці.

Окремої уваги заслуговує традиція проведення дитячого Віденського балу в КМДА, який також є тематичним. Так, святкова подія 2020 р. була запланована як посвята екології життя: тут маленькі гості мали презентувати свої екологічні відеопроєкти. Дитячий віденський бал покликаний розвивати всебічні здібності юних учасників, допомагати їм реалізувати свої таланти. Зазвичай на дитячих балах беруть участь понад 200 юних дебютантів. Вони ретельно готуються до свята та навчаються танцювати полонез, вальс, польку під керівництвом хореографів з міжнародного творчо-спортивного центру розвитку дітей INDIGO Education [6, с. 458].

Окрім того, у медіашколі на базі MBA Kids International діти зніматимуть власні соціально-екологічні відео – кожен учасник спробує себе в якості актора, навчиться писати сценарії, створювати та просувати свій проект в YouTube та Instagram. За свої найкращі роботи дебютанти отримують спеціальні премії Vienna Ball Junior Award. Захоплююча шоу-програма, майстер-класи, анімаційне шоу, фуршет, безліч різних сюрпризів і подарунків – всі ці складові дитячого Віденського балу в КМДА також є ознаками новітньої бальної культури, яка розвивається в Україні.

Під егідою МОН Київська міська держадміністрація проводить щорічний хореографічний конкурс серед старшокласників «Київський вальс». Цей захід відбувається у формі святкового балу в різних локаціях (наприклад, святкова сцена Печерського ландшафтного парку «Співоче поле» або колонний зал КМДА). Старшокласники, переможці районних етапів конкурсу, які тренувалися під керівництвом професійних хореографів, змагаються між собою, кружляючи у ритмі вальсу. Захід зазвичай супроводжує жива музика у виконанні симфонічного оркестру, а оцінює конкурсантів високофахове журі в складі найкращих педагогів бального танцю столиці [5].

Також в Україні набувають популярності бали професіональних об'єднань. Одними з перших ініціаторів корпоративних танцювальних зібрань стали юридичні компанії. І в цьому сенсі промова Марини Ігнатуши (гендиректора групи компанії Brandberg, організатора Віденських балів в Україні) на відкритті благодійного балу юристів 2019 р. має доктринальний характер: «Сьогодні суспільство потребує нових форм культури відпочинку, нових форм культури спілкування. Місія компанії Brandberg полягає у підвищенні цінності живого спілкування та створенні середовища, яке об'єднує людей зі спільними загальнолюдськими цінностями та філософією. Саме тому першим Благодійним балом юристів ми закладаємо новий формат професійних та корпоративних балів, що поєднає змістовне спілкування та насолоду справжнім мистецтвом, тобто своєрідний нетворкінг для спільноти мудрих людей» [1]. Програма заходу, проведеного у бальній залі готелю Hilton Kyiv, складалася з хореографічних номерів, добродійної лотереї, оперного та естрадного вокалу, вибору принца та принцеси балу. Її урізноманітнили спеціальним номером «Фортуна і Феміда» від театру танцю Віталія Загоруйка та відкриттям Інтелектуального клубу Благодійного балу юристів, які взяли участь у брейн-рингу.

25 грудня 2019 р. у бальній залі готелю InterContinental Kyiv за підтримки ексклюзивних організаторів Віденських балів в Україні (групи компаній Brandberg) відбувся Благодійний Різдвяний бал медиків. Метою добродійного заходу став збір коштів для реконструкції старої будівлі відділення педіатрії НДСЛ «Охматдит». За словами організатора М. Дрогомирецької, «професійні бали в Києві на початку минулого століття

були звичним явищем у колі української інтелігенції. Бал медиків має на меті створення дружнього майданчика для спілкування людей, об'єднаних однією професією і духом» [1].

Загалом станом на 2020 р. за підтримки КМДА та компанії Brandberg відбулось десятки балів, які отримали схвальну оцінку Віденського бального комітету. Аудиторія поціновувачів сучасної бальної культури щороку більшає, українці виявляють інтерес не лише до участі в благодійних балах, але й до організації вишуканих заходів. На жаль, Віденські благодійні бали в Києві у 2020 р. були відкладені в зв'язку з режимом карантину.

Подібні заходи проводять і представники української діаспори по всьому світу. Найбільш цікавою подією з цього погляду є Український бал у Відні. Вперше він був організований у 2015 р. з метою покращення культурного обміну між Україною та Австрією, а також для збору коштів на благодійність.

На останньому, п'ятому Українському балі у Відні, який відбувся 15 лютого 2020 р., зібралося понад 800 осіб. Організацією заходу займався спеціальний комітет з 13 українців, які працюють на добровільних началах. Усіх їх об'єднала ідея просування української культури в Європі, донесення до широкого загалу специфіки вітчизняного менталітету та культури хореографічного виконавства. Окрім благодійної лотереї, обов'язковими компонентами балу українців у Відні є виконання оперних арій і дуетів, виступи зірок шоу-бізнесу та багатокомпонентна танцювальна програма із домінуванням бальних танців. Класична музика, живий оркестр, вечірні костюми поєднані з колоритними українськими деталями та акцентами: тут можна побачити не тільки елементи народної вишивки на вечірніх сукнях, а й виконання вальсу під українську народну пісню «Ніч яка місячна» та танго під культову мелодію «Гуцулка Ксеня». Кошти, зібрані в результаті проведення благодійницького балу, йдуть на потреби українських дитячих будинків та на навчання дітей з малозабезпечених родин [4].

Таким чином, організація і проведення благодійних балів – ефективний шлях до поширення бально-хореографічної культури, залучення бальних танців до широкої соціальної практики.

Реконструкціями старовинних балів займаються клуби та студії історичних танців.

Окрім вивчення різних типів історичних народних танців, відвідувачам пропонують цілу низку розповсюджених колись бальних танців. Прикладом плідної роботи в цьому напрямку є київська студія «La Rêverie» («Ла Ревері»), назва якої в перекладі з французької означає «мрійливість». Студія була заснована в 2006 р., тут пропагують соціальні танці, що виконувались на світських балах, народних святах та зібраннях. Педагоги студії пропонують вивчати бальні історичні європейські танці, що були поширені в період XVIII–XIX ст., а також на початку XX ст.: контрданси, кадрили, вальси, польки, мазурки тощо. Окрім того, тут можна вивчити танці Середньовіччя і Відродження, барокову хореографію, а також народні танці різних країн світу (Ірландії, Франції, Чехії, Угорщини тощо).

Важливим аспектом діяльності студії є організація костюмованих балів, танцювальних вечорів, майстер-класів, показових виступів, тематичних читань і вечорів, костюмованих виїздів на природу та фотосесій. Члени студії беруть участь у міжнародних танцювальних фестивалях, співпрацюють з іноземними клубами: відвідують майстер-класи відомих закордонних викладачів та реконструкторів танцю. Вони також неодноразово брали участь у зйомках історичних фільмів, виступали на телебаченні. Студія «Ла Ревері» активно співпрацює з іншими вітчизняними клубами історичного танцю.

La Rêverie проводить регулярні бали у таких локаціях, як дендропарк «Олександрія» (Біла Церква), історико-культурний заповідник «Качанівка», парк Феофанія, особняк Могильовцева («Шоколадний будиночок»), садиба Уварових та будинок Лібермана, Андріївський узвіз (Київ). В доробку студії танцювальні заходи, що створювалися за мотивами культових літературних або екранних творів, наприклад, «В очікуванні Філеаса Фогга» (за романом Жюль Верна), історико-літературний бал «Менсфілд-парк» та пікнік «В парку у леді Прескотт» (за романом «Менсфілд-парк» Джейн Остін), танцювальна вечірка за мотивами ірландських народних казок на день святого Патріка, літній лісовий бал «Дорога в Камелот» (на матеріалі легенд про короля Артура), рольовий бал за анімаційними стрічками Хаяо Міядзакі, казою «Красуня та Чудовисько» та багато ін. [7].

Схожим за духом та метою діяльності є клуб історичного танцю «Контрданс»

(м. Житомир), головний балетмейстер Світлана Карпенко. Це об'єднання людей різного віку, яким цікава історія танців, музики та костюму. Всі члени клубу можуть вивчати історичні європейські бальні танці, а також культуру та етикет минулих часів, брати участь у реконструкції балів. Колектив також виступає на благодійних заходах, наприклад, у січні 2020 р. ним було проведено бал, де збиралися кошти на користь Житомирського геріатричного пансіонату [9].

Клуб історичного танцю «Відлуння» (м. Дніпро) спеціалізується на бальних і соціальних танцях XVI–XIX ст.ст. – бранлі, павани, контрданси, вальси, польки, мазурки, кадрилі, а також слов'янські, шотландські, ірландські народні танці. Керівники клубу, окрім проведення регулярних занять з історичної хореографії, організовують бали, танцювальні вечори й майстер-класи [2]. Школа танців «Міре» у Харкові працює як клуб любителів історичного танцю. Керівники клубу прагнуть відродити танці минулих епох – від доби Середньовіччя до початку XX ст. У рамках роботи клубу відбуваються регулярні зустрічі в танцкласах, а також бали, вечірки, опен-ейри, лекції тощо [3].

Характерною ознакою діяльності клубів історичних танців є не лише хореографічна підготовка танцівників-аматорів, а й широка просвітницька діяльність: члени організацій обговорюють питання історії побуту, костюму, музики, літератури, салонного мистецтва, світогляду, етикету минулих століть. Значущим є й те, що хореографічні класи сполучені із заняттями з акторської майстерності, ритміки, навіть історичного фехтування.

Водночас відсутність живої бально-хореографічної практики (виконання вальсів, танго, латиноамериканських танців на балах, танцювальних вечорах, приватних вечірках) перетворює бальну хореографію на рафінований вид естетичної та спортивної діяльності. Тому, на нашу думку, вкрай необхідно активно впроваджувати в систему початкової, середньої та вищої освіти елементарні заняття ритмікою, ритмопластикою, хореографією, де б вивчали найбільш популярні та доступні для широкого виконання бальні танці. Адже бальна хореографія є вагомим частиним культурної спадщини людства, й масові заняття цим видом танцювального мистецтва сприятимуть не лише фізичному розвитку особистостей, а й їхньому всебічному духовно-естетичному вихованню.

Наукова новизна: вперше здійснено мистецтвознавчий аналіз розвитку побутового бального танцю в сучасній Україні, проаналізовано специфіку існування бальної хореографії на побутовому рівні через призму діяльності клубів історичних танців.

Висновки: для подальшого розвитку бальної хореографії в Україні потрібне надання рівномірної уваги всім напрямкам цього мистецтва: *сценічна хореографія, конкурсний бальний танець та побутовий напрямок*, а саме -організація благодійних, корпоративних, шкільних, реконструкторських балів, вечірок, поширення бальної хореографії через медійні ресурси. Означені шляхи, на нашу думку, сприятимуть еволюції вітчизняної і світової бальної хореографії як складової системи культури та засобу всебічного гармонійного розвитку особистості.

Література

1. Благодійний Віденський бал у Києві: вебсайт. URL: <https://www.vienneseball.com.ua> (дата звернення: 05.11.2025).
2. Клуб історичного танцю «Відлуння»: офіційна сторінка на ФБ. URL: <https://www.facebook.com/groups/vidlunnya/> (дата звернення 05.11.2025).
3. Клуб історичного танцю «Міре»: офіційна сторінка на ФБ. URL: <https://www.facebook.com/kharkovgo/posts/1148913941924282/> (дата звернення 05.11.2025).
4. Короткий В. 5-й Український бал у Відні. *Українформ*. URL: <https://www.ukrinform.ru/rubric-world/2879131-5j-ukrainskij-bal-v-vene-hristina-solovij-oleg-skripka-i-kata-osadca.html> (дата звернення 05.11.2025).
5. Міський фестиваль-конкурс - XIV «Київський вальс — 2019» серед випускників 11-х класів закладів загальної середньої освіти міста Києва. *Новини департаменту освіти і науки виконавчого органу КМДА*. URL: <https://don.kyivcity.gov.ua/news/9063.html> (дата звернення 05.11.2025).
6. Павлюк Т. С. Бальна хореографія ХХ – початку ХХІ ст.: генезис, соціокультурний контекст, тенденції розвитку: дис... доктора мистецтвознавства: спец. 26.00.01 – теорія та історія культури / НАН України, Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського. Київ, 2021. 560 с.
7. Студія старовинного танцю «Ла Ревері»: офіційний веб-сайт. URL: <http://olddance.org/> (дата звернення 05.11.2025).
8. Утешева Г.В. «Емансипація» бально-маскарадної культури Катеринослава на зламі XIX–XX століть. *Історія і культура Придніпров'я: зб. наукових праць*. К., 2009. С. 147–154. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-5663.html> (дата звернення 05.11.2025).

9. У Житомирі пройшов благодійний бал. Житомир.info. 17 січня 2020. URL: https://www.zhitomir.info/news_189543.html (дата звернення 05.11.2025).

10. Чапкіс Г. Танець і любов: секрет довголіття: автобіографія, повість К.: Ательє 16, 2007. 239 с.

11. Юдова–Романова К.В. Диференціація тематичних балів. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Мистецтвознавство*. Київ, 2014. Вип. 30. С. 152–162.

12. Юдова–Романова К.В., Раденко Ю.В. Локації проведення балів. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2015. № 2. С. 120–125.

References

1. Charity Vienna Ball in Kyiv: website. (n.d.). <https://www.vienneseball.com.ua> [in Ukrainian].

2. Historical Dance Club “Vidlunnia”: official Facebook page. (n.d.). <https://www.facebook.com/groups/vidlunnia/> [in Ukrainian].

3. Mire Historical Dance Club: official Facebook page. (n.d.). <https://www.facebook.com/kharkovgo/posts/1148913941924282/> [in Ukrainian].

4. Korotkyi, V. (n.d.). 5th Ukrainian Ball in Vienna. Ukrinform. <https://www.ukrinform.ru/rubric-world/2879131-5j-ukrainskij-bal-v-vene-hristina-solovij-oleg-skripka-i-kata-osadcaa.html> [in Ukrainian].

5. City festival-competition – XIV “Kyiv Waltz – 2019” among graduates of 11th grades of general secondary education institutions of the city of Kyiv. (n.d.). News of the Department of Education and

Science of the Executive Body of the Kyiv City State Administration. <https://don.kyivcity.gov.ua/news/9063.html> [in Ukrainian].

6. Pavliuk, T. S. (2021). Ballroom choreography of the 20th – early 21st centuries: genesis, sociocultural context, development trends. Dissertation of the Doctor of Arts. National Academy of Sciences of Ukraine, M. T. Rylskyi Institute of Art Studies, Folklore and Ethnology [in Ukrainian].

7. La Reverie Historical Dance Studio: official website. (n.d.). <http://olddance.org/> [in Ukrainian].

8. Utesheva, H.V. (2009). “Emancipation” of the ball and masquerade culture of Katerynoslav at the turn of the 19th and 20th centuries. History and culture of the Dnieper region, 147–154. <http://politics.ellib.org.ua/pages-5663.html> [in Ukrainian].

9. A charity ball was held in Zhytomyr. Zhytomyr.info. (January 17, 2020). https://www.zhitomir.info/news_189543.html [in Ukraine].

10. Chapkis, H. (2014). Dance and Love: The Secret of Longevity: Autobiography, Novel. Atelier 16 [in Ukrainian].

11. Yudova-Romanova, K.V. (2014). Differentiation of Thematic Balls. Bulletin of the Kyiv National University of Culture and Arts. Art Studies, 30, 152–162 [in Ukrainian].

12. Yudova–Romanova, K.V., & Radenko, Yu.V. (2015). Locations for holding balls. Herald of the National Academy of Culture and Arts Management, 2, 120–125 [in Ukrainian].

*Стаття надійшла до редакції 10.03.2026
Отримано після доопрацювання 14.04.2026
Прийнято до друку 23.04.2026
Опубліковано 26.05.2026*